

נושא ונשא

"ולבני קהת לא נתן, כי עבדת הקדש עליהם בפתח יִשְׂאוּ". (במדבר ז, ט)

תנאי סף

מעטים הם האנשים שזכו לשמוע את קול ה' מדבר אליהם. גם אלו הזוכים להגיע לדרגת נבואה, חייבים למלא מספר תנאי יסוד שבלעדיהם לא תיכון נבואתם. את רשימת התנאים האלה עורכת הגמרא במסכת שבת:

"ללמדך שאין שכינה שורה,
לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות,
ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש,
ולא מתוך שיחה ולא מתוך דברים בטלים;
אלא מתוך שמחה של מצווה.

שנאמר: 'וְעֵתָה קָחוּ לִי מִנְגֵנָה, וְהָיָה כְּנֶגֶן הַמִּנְגֵנָה וְתָהִי עֲלֵיו יַד ה'" (מלכים-ב ג, טו).
(שבת ל:)

מהו הציר שסביבו חגות דרישות סף אלה?
הציר הוא המטרה אשר הוצבה בפנינו על ידי מי שברא את העולם כולו. למטרה זו קוראים בשם מצוה, ויש לחתור אליה בדבקות. כל נבואה היא שליחות, וכל נביא הוא שליח לעם ישראל. לשליחות יש יעד ועל הנביא להתרכז ביעד שהציב בפניו הקב"ה ולהתעלם מכל הקשיים, החסמים והלחצים העומדים בפניו.
לפני שהנביא היה מקבל את שליחותו האלוקית, היה עליו לעבור מבחן סף הבודק את יכולתו לעמוד בפני לחצים וקשיים שיפריעו לו במילוי שליחותו.

דוגמא בולטת אנו מוצאים אצל אליהו הנביא:

”וַיֹּאמֶר, צֵא וְעַמְדָּתָ בְּהָר לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה ה' עִבֵּר.”

וְרוּחַ גְּדוּלָה וְחֶזֶק מִפָּרֶק הָרִים וּמִשִּׁבְר סְלָעִים לִפְנֵי ה', לֹא בְרוּחַ ה'. וְאַחַר הָרוּחַ
רָעַשׁ, לֹא בְרָעַשׁ ה'. וְאַחַר הָרָעַשׁ אֵשׁ, לֹא בְאֵשׁ ה'. וְאַחַר הָאֵשׁ, קוֹל דְּמָמָה

(מלכים-א יט, יא-יב)

דָּקָה.”

רק נביא המסוגל לעמוד איתן בפני רוחות סוערות, רעש של רעידת אדמה ולהבות
אש מאיימות, הוא הראוי להגיע אל הדממה שמתוכה בוקע קול ה'.

נשוב ונתייחס אחת לאחת לרשימת העֲבֹדוֹת שהגמרא מנתה לעיל, אשר מפריעות
לקבלת הנבואה:

1. לא מתוך עצבות.

2. לא מתוך עצלות.

עצבות מתבטאת בשקיעת הנפש בתוך עצמה עד כדי איבוד שדה הראייה הרוחני.
החלל והריקנות משתלטים על החזון, וחוסמים את היכולת לראות את התכלית
ואת היעד.

עצלות נובעת מכבדות החומר, שהוא כמשקולת על רגליו של השליח. הכבדות
יוצרת קשיים בתנועה אל היעד.

את שתי העכבות האלה פותרת **השמחה**.

נושא ונישא

הפסוק שהגמרא ציטטה לעיל – ”...וְהָיָה כִּנְגִן הַמְּנַגֵּן וְתָהִי עֲלֵיו יַד ה'” – מציג את
הנגינה כאמצעי להתעוררות השמחה.

כיצד?

אחת מעבודות הַשְׁרוּת של הלויים בבית המקדש, היתה השירה בליווי כלי נגינה.
האם יש מקור בתורה לשירת הלויים?

הגמרא במסכת ערכין מציינת כמה מקורות ובהם המקור הבא:

(במדבר ז, ט)

”...כִּי עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּכִתְחָ יִשְׂאוּ.”

מדובר כאן בנשיאת ארון הברית, השולחן והמזבח וכו', שחייבת להתבצע על ידי
הלויים באופן אישי על כתפיהם, ולא כקרשי המשכן ויריעותיו הניטלים בעגלות.

חז"ל לקחו את הביטוי "ישאני" למקום אחר:

"אין 'ישאני' אלא שירה, שנאמר: 'שָׁאוּ זְמֵרָה וּתְנוּ תָךְ, כְּנֹר נְעִים עִם נָבֶל' (תהילים פא, ג), ואומר: '...ישאני קולם קרנו...' (ישעיהו כד, יד)".
(מסכת ערכין דף יא.)

לא ברור מהו הקשר בין פשט לשון התורה לבין פסוקים אלה העוסקים בשירה. התשובה שנציג נעוצה בדמיון הרב שבין ארון הברית לבין שירה וזמרה. הגמרא במסכת סוטה (דף לה.) מציינת, שארון הברית היה נושא את נושאו כפי שאירע במעבר הירדן בכניסת עם ישראל לארץ ישראל. אמנם אנחנו סבורים שאנו נושאים את ארון הברית על כתפינו, אך למעשה הוא נושא אותנו.

נוכל לדמות זאת לכתפיים הסבורות כביכול שהן נושאות את הראש עליהן, בעוד שהאמת ידועה לכל, שהראש הוא הנושא את כל גוף האדם ומעמידו בקומה זקופה. הראש הוא עָנָן ואינו מבליט את חשיבותו, ועל ידי כך הוא נותן מקום לטעות שהכתפיים נושאות אותו.

גם השירה נושאת את נושאה. כאשר אנחנו שרים נדמה כאילו אנו נושאים את השירה ואת הנגינה, בעוד שהאמת היא שהשירה נושאת את רוחנו ונפשנו למעלה. נוכיח זאת מן העובדה, שהשירה והזמרה מובילות אל הריקוד, שבו האדם נושא את רגליו מעל הארץ. הניגון והשירה הופכים את האדם לקל רגלים, זריז ונישא על כנפי הזֶמֶר.

שמחה היא הפתרון גם לעצבות וגם לעצלנות; היא מרוממת את הרוח, מאפשרת לראות את המטרה (היפוך העצבות), ומניעה אותנו אליה בזריזות (היפוך העצלנות).

הוא הדין והוא הטעם בשליחות של מצוה. לכאורה אנו נושאים את שליחות המצווה על כתפינו, אך לאמתו של דבר השליחות נושאת אותנו על כתפיה.

נשוב אל הגמרא המציינת עוד 4 עכבות לנבואה:

3. שחוק – שפירושו הוא, ליצנות ולגלוג.
4. קלות ראש – זחיחות דעת שיש בה משום יוהרא.
5. שיחה – היסח הדעת.
6. דברים בטלים – עיסוק בפרטים חסרי ערך.

השחרור מכל העכבות האלו הוא באמצעות הצבת מטרה נעלה, שהיא מצוות ה'. אם יעד שליחותנו יהיה השגת המטרה שהיא המצווה שה' מציב מולנו, נצליח להתגבר על כל הקשיים ואז נשיג תכונות הפוכות.

1. יראת כבוד (במקום שחוק)

2. הכנעה וכובד ראש (במקום קלות ראש)

3. ריכוז והתמקדות (במקום שיחה)

4. משימות עֲרֵפְיוֹת (במקום דברים בטלים).

נסכם ונאמר: השילוב בין **מצוה לשמחה** יוצר את התנאים החיוניים להופעת הנבואה. זו הופכת אותנו לשליחים לדבר האלוקים, שלוחי מצוות ה'.

רוח יעקב

ספר הזוהר מציין בהקשר לכך את העובדה, שבכל שנות היעלמותו של יוסף נסתלקה השכינה מיעקב אבינו ולא שרתה עליו נבואה. רק כאשר התבשר יעקב כי עוד יוסף חי, חזרה אליו רוח הנבואה.

זהו פירוש הפסוק "וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם" (בראשית מה, כז).

ספר הזוהר מדגיש, כי דיכאונו של יעקב הוא זה שמנע ממנו את השראת השכינה, והשמחה על התגלות יוסף היא הסיבה לחידוש רוח הנבואה (זוהר בראשית, וישב, קכ:).
נשוב ונתמקד בנקודה זו.

בשעה שהגיעה ליעקב הבשורה המרה, נאמר:

"וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו וַיִּשֶׂם שֵׁק בְּמַתְנָיו, וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ יָמִים רַבִּים..."

וַיִּמָּאֵן לְהִתְנַחֵם, וַיֹּאמֶר: כִּי אֶרֶד אֶל בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה..." (בראשית לז, לד-לה)

כלומר, יעקב אבינו שקע ביגונו ולא היה יכול לראות יותר את המטרה, שהיא העמדת משפחת בית יעקב ובית ישראל. האמירה: "כִּי אֶרֶד אֶל בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה", היא ביטוי לאיבוד המטרה בחיים.

לא כן כאשר נמצאה האבדה, והופיעה הבשורה המדהימה:

"וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי..."

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי, אֵלֶיךָ וְאַרְאֶנּוּ בְּטָרֵם אָמוֹת..."

(בראשית מה, כו; כח)

כלומר, השמחה רוממה את נפשו לגובה כזה שממנו יכול הוא לראות שוב את המטרה, שהיא המפגש עם יוסף והתחלת קיום גזירת ברית בין הבתרים. רק אז היה מסוגל לשמוע את דבר ה' האומר אליו:

”וַיֹּאמֶר... אֵל תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם.” (בראשית מו, ג)

כאבו של הנביא

נשוב אל הפסוק, שממנו למדנו שהנבואה שורה מתוך שמחה:

”וְעֵתָה קָחוּ לִי מִנְיָן, וְהִיָּה כְנֶגֶן הַמִּנְיָן וְתִהְיֶה עָלְיוּ יַד ה'.” (מלכים-ב ג, טו)

מה כל כך הפריע לאלישע הנביא וגרם לו לעצבות, שלא אפשרה את הופעת הנבואה?

אלישע הנביא רואה מולו את יהורם בן אחאב מלך ישראל, הממשיך לעבוד עבודה זרה, שאמו איזבל הביאה איתה מצידון והם הבעל והאשרה. כנביא, הוא חש כאב עמוק על שלא הצליח להחזירו לעבודת ה' ולניפוץ עבודת האלילים.

מצד שני, עמד לפניו יהושפט מלך יהודה, שהיה צדיק ועובד ה'. לכן ביקש אלישע הנביא שינגנו לפניו, כדי לרומם את רוחו עד שיוכל לראות את המטרה שהיא מצוה גדולה; גם הצלת צבאות ישראל מִמְּוֹת בצמא, וגם אפשרות שיהושפט מלך יהודה יעזור בנס הגדול כדי להשפיע על יהורם מלך ישראל לשוב בתשובה שלמה.

שמחת הניגון ומטרת המצווה הם שמחה של מצוה.

אלישע הנביא פונה בכעס אל יהורם ואומר לו:

”...מַה לִּי וְלָךְ? לָךְ אֵל נְבִיאִי אֲבִיךָ וְאֵל נְבִיאִי אִמִּי... לֹלִי פָנַי יְהוֹשֵׁפֶט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי נָשָׂא, אִם אֲבִיט אֶלְיָךְ וְאִם אֶרְאֶךָ.” (מלכים-ב ג, יג-יד)

אלישע זוכר היטב את הצער אשר עבר על מורו ורבו אליהו הנביא אחרי המעמד הנשגב של קידוש השם בהר הכרמל, שבו ירדה אש מן השמים והעם נפל על פניו וקרא בקול: ”...ה' הוא הָאֱלֹהִים” (מלכים-א יח, לט).

באותו מעמד נהרגו כל נביאי הבעל שנכשלו כישלון מחפיר, ומטר כבד החל לרדת אחרי עצירת גשמים ארוכה. אליהו הנביא בשיא התעלות הנפש ובשיא השמחה, משנס מותניו ורץ רָגְלֵי בגשם הסוחף לפני כרכרתו של המלך אחאב.

אליהו הנביא רץ עשרות קילומטרים, מן הכרמל במערב בואכה עמק יזרעאל במזרח. אליהו הגיע לשיא שליחותו הנבואית, גם להחזיר את העם בתשובה, גם להשמיד את אליל הבעל מישראל וגם להוריד גשמי ברכה לארץ ישראל.

אולם מה קרה אחר כך?

איזבל המלכה מאיימת על חייו.

בעקבות זאת שוקע אליהו הנביא בייאוש עמוק ומבקש למות:

”...וַיֹּאמֶר רַב, עֲתָה ה' קַח נַפְשִׁי, כִּי לֹא טוֹב אֲנִכִי מֵאַבְתָּי.” (מלכים-א יט, ד)

ה' עונה לאליהו ואומר לו:

”...וְאֵת אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם בֵּן שְׁפֹט מֵאַבֶּל מְחֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחֲתֶיךָ.” (שם, פסוק טז)

כלומר, אם הנך חש שאין לך יותר תכלית ומטרה, אות הוא כי הגעת לקצה דרכך הנבואית. מעתה תתבצע שליחותי על ידי תלמידך אלישע אשר ימלא את מקומך.

כל זה מסביר מדוע נהגו הנביאים לצרף אליהם יודעי נגן עם כלי נגינה.

כאשר מדריך שמואל את שאול לפני משיחתו למלך, הוא אומר לו:

”...וַיְהִי כִּבְאֵף שָׁם הָעִיר, וּפָגַעַתְּ חֶבֶל נְבִיאִים יְרֵדִים מִהַבְּמָה, וְלִפְנֵיהֶם נִבֵּל וְתִף וְחֲלִיל וְכַנּוֹר וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים.” (שמואל-א י, ה)

העצבות שבה היו הנביאים שרויים, נבעה מן הכאב שלא הצליחו להביא לידי שינוי מהותי של העם, ולא הצליחו לבער את נגע עבודת האלילים מארץ ישראל; לכן דווקא הם היו צריכים כלי נגינה לשמח את לבם כדי שיוכלו להמשיך ולהתנבא.

■ יָקָר מְזוּלָל

אותה תחושה ליוותה את ירמיהו הנביא.

ירמיהו עומד לפני ה' ומגולל את אשר על לבו. יום יום הוא חש על בשרו את היחס הפוגעני של בני דורו, אשר מקללים אותו ומציקים לו על דבריו הקשים המנבאים חורבן. הכאב הזה גורם לו עצבות שאינה מאפשרת לו לקבל את שליחות ה':

”...לֹא נִשְׁתִּי וְלֹא נָשׂוּ בִי כָּל־מְקַלְלֵי...”

נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וְאִכְלָם, וַיְהִי דְבָרְךָ לִי לְשִׁשׁוֹן וְלִשְׂמֹחַת לְבָבִי, כִּי נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלַי ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת...”

לְמָה הָיָה כְּאֲבִי נִצַּח וּמִכְתִּי אֲנוּשָׁה, מֵאַנְהָה הִרְפָּא...".

(ירמיהו טו, י; טז; יח)

מה היתה תשובת ה' אליו?

"לֵכֶן כֹּה אָמַר ה', אִם תָּשׁוּב וְאָשִׁיבָה, לְפָנַי תַּעֲמֹד, וְאִם תּוֹצִיא יָקָר מִזֹּלֶל כְּפִי תִהְיֶה...".

(שם, פסוק יט)

כלומר, אם אתה ירמיהו תחזור כך ממה שאמרת, תמשיך לעמוד לפני כנביא ושליח לעם ישראל.

מבחינתי – אומר ה' – די לי אם תציל נפש אחת שהיא יקרה. אם כך תעשה, תמשיך לייצג אותי ותהיה הדובר שלי (כמו פי).

זהו עידוד לירמיהו לקבל עליו את שליחות ה', דבר הדורש כוחות נפש ומוכנות למשימה גדולה ומורכבת.

■ השמחה בעבודת ה'

עד עתה עסקנו בשמחה חיצונית הנובעת משימוש בכלי נגינה, והמאפשרת את קבלת הנבואה והשליחות האלוקית. מצד שני, עצם השליחות למטרה נשגבה שהיא המצווה, היא מקור השמחה האמתית.

שליחותו של כל אדם מישראל מורכבת משלושה רבדים:

הרובד הבסיסי הוא היותו של כל אחד חלק מן האנושות כולה המחויבת בשבע מצוות בני נח.

הרובד שעליו נוגע להיותו של כל אדם מישראל חלק מן האומה הישראלית ושליחותה המיוחדת, באמצעות שש מאות ושלוש עשרה מצוות המסמנות מטרות נעלות ומחייבות ביותר.

הרובד העליון הוא שליחותו האישית של כל אחד. כל אדם שונה מחברו, ומפני כך על כל אחד ואחד מוטל תפקיד ייחודי ששום אדם אחר בעולם אינו יכול למלא אותו במקומו.

לשם כך מצייד ה' כל אדם בכישרונות ויכולות, כולל הסביבה בה הוא נולד, שיכשירו אותו לתפקידו. לא נותר לכל אחד אלא לגלות את התפקיד הייחודי שלו בעולם.

ביצוע של חלק מן השליחות הכוללת או הפרטית ממלא רגש שמחה אמיתית שאינה נפסקת לעולם.

הנה גמרא במסכת ברכות המתארת את רב ברונא בגדלותו הרוחנית:

”אמר לו רבי אילעא לעולא: כשאתה מגיע לארץ ישראל תשאל שלומו של רב ברונא אחי במעמד כל החבורה, שאדם גדול הוא ושמח במצוות” (ברכות ט:).

יוצא אפוא, שהשירה והנגינה החיצוניות מסייעות לקבלת הנבואה והשליחות. אחרי קבלת השליחות, היא עצמה הופכת למקור של שמחה ברגע שהיא מתממשת. את הרעיון העמוק הזה מבטאת הגמרא בדרכה:

”[בכל מקום שנאמר] 'לדוד מזמור' - מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה.

'מזמור לדוד' - מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה” (פסחים קיז:).

■ התפילה והשליחות

בדיוק כפי שהנבואה והמצווה הם שליחות מאת ה' אל בני ישראל, כך התפילה היא שליחות מאת בני ישראל אל ה'.

התפילה מנוסחת בלשון רבים: "השיבנו", "סלח לנו", "רפאנו", "שמע קולנו"; זה מלמד שכל אחד ואחד מתפלל כשליח ציבור למען כולם. כל אחד מייצג את כל עם ישראל והוא שליח מצוה לפני ה'.

לכן גם התפילה חייבת לבוא מתוך שמחה של מצוה מצד אחד, ומתוך כובד ראש מצד שני.

החיבור בין שניהם מופיע בפסוק אחד בתהילים: "...וְגִילוּ בְרַעְיָה" (תהילים ב, יא). מצד אחד, כל אחד מישראל הוא שליח מצוה המביא את בקשת עם ישראל אל ה'; ומצד שני, במצוות המיוחדות לו – הוא מייצג את שליחות ה' לישראל. זוהי עבודת ה' בשמחה ואין שמחה גדולה ממנה.

